

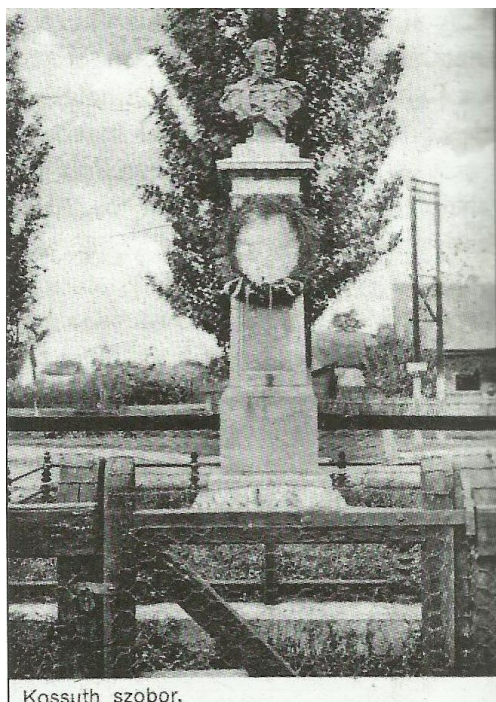
Kemecsei Helytörténeti Kronika

2020. XVI. évfolyam 2. szám

Ár: 100 forint

MEGJELENIK NEGYEDÉVENTE

A Kossuth szobor története

Kossuth szobor.

Kossuth Lajos születésének századik évfordulóját nagy lelkesedéssel ünnepelték meg mindenütt a vármegyében. A lapunk legutóbbi számában közölt tudósítások kiegészítésül közöljük itt a következő jelentéseket:

„Kemecsen e hó 21-én ünnepelték meg Kossuth Lajos születésének 100 éves fordulóját. Az ünnepélyen a bogdányi járás összes községei résztvettek, minthogy e járás közönségének hazafias áldozatkészsége tette lehetővé, hogy a járás székhelyén, Kemecsen, Kossuth Lajosnak szobrot állítsanak.

Az ünnepély d. u. 3 órakor az ev. ref. templomban vette kezdetét, Ráczy Gyula halászi ev. ref. lelkész szép imája után Vitéz Ignác ev. ref. lelkész mondott nagy hatású beszédet.

Ezután az egész ünneplő közönség a községháza előtt felállított Kossuth szobor elé vonult.

Dr. Horváth József földbirtokos lelkesült hangon tartott itt emlékbeszédet, vázolván Kossuth Lajos életét s fölszóllítva Kemecse község lakosságát, hogy minden hazafias érzésük nyilvánulásául zarándokoljanak el ehhez a szoborhoz.

A nagy tetszéssel fogadott ünnepi beszéd után Pethő Gábor községi főbíró Kemecse község nevében átvette a szobrot, ünnepies ígéretet téve, hogy Kossuth Lajos nevét mindig imáikba foglalják s a szobrot megőrizni legszentebb kötelességüknek tartják. Kállay Leopold, a bogdányi kerület orsz. képviselője mondott ezután nagyhatású beszédet, fölhíva az egybegyűlt polgárságot, hogy - amit Kossuth Lajosnak a szobra képvisel — a szabadságnak, egyenlőségnek, testvériségnek hívei legyenek mindenkoron. A kerület orsz. képviselője mély értelmű beszédének hatása alatt oszlott szét a közönség. A szobrot, a járás hölgyközönsége nevében Simák Gizella kisasszony megkoszorúzta. A szép ünnepély jelentőségét emelte, hogy ott volt a vármegye közszeretben és tiszteletben álló alispánja Szikszay Pál és Megyery Géza kir. törvényszéki elnök is.

A tiszta-polgári 48-as és független pártkör tagjai is megünnepelték Kossuth Lajos nagy hazánkfia 100 éves születési évfordulóját. Délelőtt 10 órakor a református templomban Istentisztelet volt, ft. Nyakas Balázs lelkész úr mondott alkalmi imát, a közönség elénekelte a Szózatot és Kossuth Lajos 100 éves (Hymnus) dallamára Nyiry Zsuzsánától.

Délután a 48-as és független pártkör saját helyiségében díszközgyűlés volt, hol tagjain kívül hölgyek is részt vettek. Partell István elnöki megnyitója méltatva nagy hazánkfia érdemeit, ft. Nyakas Balázs lelkész úr által előadva Fohász, Rákossy Viktortól, közben énekelték a Szózatot, Hymnust, és a Tavasz elmúltát. Partell István elszavalta Dr. Pap Zoltán pályanyertes alkalmi ódáját, beszéltek még Dely Mátyás és Pásztor Lajos urak. Végül gyűjtés rendeztetett az itt élő 48-as honvédek javára.

Közben Pallagi Mihály alelnök hatásos alkalmi beszédet tartott." /Nyírvidék, 1902. szeptember 28./

Kedves Olvasóink! Tóth Sándor nyugállományú ezredes, helytörténész, közíró **2020. március 13-i**, a Kossuth-szobornál elmondott ünnepi köszöntőjét közöljük teljes terjedelmében:

„Tisztelt Hölgyeim! Tisztelt Uraim! Tisztelt Emlékező Közönség!

Március 15-e előtt két nappal emlékezni jöttünk össze itt Kemeceán Kossuth Lajos szobrának tövében. Felemás az ünneplés, hiszen egy világjárvány nyomja rá bélyegét az idej emlékeztetésekre, az ünneplésre. Március 15-e nemzeti identitásunk sziklaszilárdaságú alapja. A forradalom és szabadságharcunk és Kossuth Lajos elválaszthatatlanok egymástól. Amikor legdicsőbb nemzeti forradalmunkról emlékezünk, Kossuth Lajosról is emlékezünk.

Szabolcs megye és Kossuth elválaszthatatlanok egymástól. Bizonyíték erre máig élő kultusza, amely 172 éve egyre erősödik. Kemece és Kossuth Lajos több szállal is kötődnek egymáshoz. Az ifjú Kossuth jogi tanulmányait Sárospatakon folytatva az 1819/20-as tanévben sok szabolcsi fiatalemberrel együtt sajátította el a jogi tudományokat. 11 szabolcsi település 19 fiatalja koptatta Kossuth Lajossal együtt a sárospataki utcák köveit. Közöttük volt három kemecei fiatalember is: Mikecz Pál, Fehér János és Fehér József is.

Néhány évtizeddel később Kossuth Apánk katonáiként küzdöttek a szabadságharcban igen sokan Kemeceéről, akiknek a nevét márványtáblára vésve örökítette meg az utókor. Ma külön emlékhelye van Répásy Mihály honvédtábornoknak, akinek emléke előtt gyakran tisztelegnek országos méltóságok és egyszerű emberek egyaránt.

Mi most a nagy nemzeti hős mellszobra előtt tisztelgünk és hajtunk fejet immár 118 éve. Kemece polgárai generációról generációra hozzák el ide az emlékezés és a tisztelet virágait. Talán nem haszontalan, ha szólunk a Kossuth-kultusz e jeles szimbólumáról.

Amíg élt, az emigrációban névnapján, születésnapján és a forradalom évfordulóin emlékeztek róla. Születtek róla regék, mondák, irodalmi alkotások, tudományos művek. Sok település választotta díszpolgárává, küldöttségek keresték fel az olasz városban, Turinban. Kortársai, egykori honvédei szívében mindig élt az iránta megnyilvánuló szeretet. Halálának napja, 1894-ben, a nemzet gyásznapja volt. Voltak akkor neki-buzdulások emlékének megörökítésére, azonban azok egy része szalmalángnak bizonyult.

1902-ben, születésének 100. évfordulóján ismét magasra csapott a nemzeti érzés lángja. Ekkor határozták el, hogy országos gyűjtés útján hatalmas szoborral tisztelegnek előtte a nemzet fővárosában, Budapesten. A nekibuzdulás ideje hosszúvá sikeredett. Egy negyedszázad múltán, 1927-ben avatta azt fel Horthy Miklós, a Kossuth után következő harmadik kormányzó.

Vidéken, így Szabolcs megyében is születtek jószándékú elhatározások. 1902. szeptember 19-én, születése napján ünnepi ülésen köszöntötte a megyei törvényhatósági bizottsága és Nyíregyháza Város képviselőtestülete külön-külön. Ekkor határoztak arról, hogy tíz év múlva, 1912-ben lenyűgöző szoborral tisztelegnek az államférfi előtt. Ekkor tették meg az első felajánlásokat, a megye évi 1000, Nyíregyháza városa évi 500 korona befizetésével a szoboralapra, s indult meg az adományozás és a gyűjtőmunka a források előteremtésére.

De nemcsak a megyeszékhelyen szerveztek megemlékezéseket, ünnepeket, hanem a járások székhelyein, kisebb és nagyobb településeken egyaránt. A megyei kezdeményezéstől függetlenül, már azt megelőzően szoborállítási kezdeményezés indult el két járásban: a tiszalökiben és a nyírbogdányiban. A tiszalöki

járás településein a gyűjtés nem sikerült, azt a szeptember 14-i ünnepségen Büdszentmihályon nem tudták felavatni.

Tiszalökön úgy létesült Kossuth-szobor, hogy a terület országgyűlési képviselője, dr. Papp Zoltán a saját költségén készítette azt el és adományozta Tiszalök városának. A tiszalöki Kossuth-szobor avatására a kemecseivel majdnem egyidőben, 21-én 15:30-kor került sor.

A nyírbogdányi járásban, amelynek székhelye ekkor Kemece volt, 21 település volt beosztva. Ebben a közigazgatási egységben volt kezdeményezője a szobor állításának dr. Horváth József besztereci földbirtokos. Ő korábban 5 éven keresztül volt kemecsei körorvos s itt is lakott akkor a településen. Felmondva orvosi állását, besztereci birtokán élt és kapcsolódott be az országos politikai küzdelmekbe 1901-ben, Kossuth-párti programmal. Ő volt a kezdeményező, a szoborbizottság pénztárnoka, amíg az elnöke, Szalánczy Ferenc nyírbogdányi nagybirtokos.

1902 augusztusában indult a kezdeményezés, azonban rögtön voltak ellenzői. Kállay András volt főispán a Nyírvidék hasábjain fejtette ki ellenvéleményét, becslte le a kezdeményezést. Megszólalt Jósza András is, aki minden kultuszápolást ellenezett és végül a megye is összeszedte magát és kialakította a maga álláspontját a 100. évforduló méltó megünneplésére.

A járási szoborbizottság tagjai augusztus 24-én jöttek össze a besztereci várban, dr. Horváth kastélyában és tettek hitet a megvalósítás mellett. Elutasították a kezdeményezésüket elítélő ellenvéleményeket és kijelentették, hogy az akkor már összegyűjtött 792 korona összeget az 1050 koronába kerülő mellszobor költségeire fordítják. Azt nem adják át az akkor még csak formálódó megyei kezdeményezés 10 év múlva megvalósítandó szoborállítás céljaira. Ekkor még nem volt eldöntve a szobor állításának helye. Azt egy újabb, Kemecse-re összehívott gyűlésen, a járás 21 települése képviselőinek jelenlétében döntötték el s a helyszín és a szobor – Gerenday Béla budapesti műhelyében készítették – előttünk áll.

Szeptember 14-én alakult ki a szoborállítási ünnepség programja s arra hívták a járás minden településének polgárait és minden hazafit. Az avató ünnepségre szeptember 21-én délután 3 órától került sor. A református templomban megtartott istentisztelet után vonultak erre a helyszínre az ünnepség résztvevői. Itt a szoborállítás kezdeményezője, dr. Horváth József besztereci földbirtokos mondott ünnepi beszédet, amelyben felvázolta Kossuth életét és érdemeit, s figyelmébe ajánlotta Kemece település lakóinak az egész járás áldozatkészségével létrehozott alkotást, Kossuth Lajos első megyebeli szobrát.

Kemece község nevében Pethő Gábor főbíró vette át a szobrot és tett ígéretet Kossuth nevének imába foglalására és a szobor megőrzésére, amelyet Kemece polgárai immár 118 éve teljesítenek.

A főbíró beszéde után a nyírbogdányi választókerület országgyűlési képviselője, Kállay Leopold kérte a jelenlévőket, hogy legyenek hívei Kossuth eszméinek, a szabadságnak, az egyenlőségnek és testvériségnek.

Kossuth itt látható mellszobrát a járás hölgyközönsége nevében elsőként Simák Gizella kisasszony koszorúzta meg.

E járási ünnepséget, amelyen a járás minden települése (Berkesz, Beszterec, Bogdány, Demecser, Gégeny, Halász, Ibrány, Kék, Kemece, Kércs, Kótaj, Megyer, Napkor, Oros, Pazony, Rád, Ramocsaháza, Sényő, Székely, Tét, Tura) képviseltette magát, a megye részéről Szikszay Pál alispán és a járás településéről származó dr. Megyery Géza királyi törvényszéki elnök tisztelte meg.

A bronzból készült mellszobrot Kiss György szobrászművész tervei alapján Gerenday Béla budapesti műhelyében készítették.

Tisztelt Emlékezők!

Büszkék lehetnek a város lakói arra, hogy ebben a megyében, közadakozásból, itt létesült elsőként Kossuth Lajos iránti tiszteletből köztéri alkotás. Tiszalök egy kicsit később avatta fel az adományozott Kossuth-szobrot. Egy évvel később a tiszalöki járás országgyűlési képviselőjének adománya útján Rakamaz is kapott egy szobrot.

Ahogyon több mint egy évszázadon át őrizték és ápolták a szobrot, őrizték és ápolták Kossuth szellemi hagyatékát, tegyék ezt a következő évszázadban is. Erre kötelez a szabadságért küzdő kemecsei 48-49-es honvédek emléke is.”

XVI. Helytörténeti Konferencia Kemece a két világháború között

Kemece Város Önkormányzata és a Sz.-Sz.-B. Megyei Honismereti Egyesület a XVI. Helytörténeti Konferenciáját tartotta 2020. március 7-én "Kemece a két világháború között" címmel.

Lipők Sándor polgármester úr a város nevében is megköszönte azt a felbecsülhetetlen értékű együttműködést a megyei szövetséggel, vezetőivel, történészeivel, melynek kezdetek óta polgármesterként, kemecei lakosként is aktív részese. E konferencia-sorozat immár 16. alkalommal gazdagítja Kemece történelmi múltjának tudományos feltárását, megismerését. A múlt így válik részévé jelenünknek, melyért személyesen ő is sokat fáradozik több mint két évtizede és sok sikert kívánt a konferencia előadóinak, résztvevőinek, szervezőinek. Külön megköszönte **dr. Szabó Géza, dr. Bene János és Lucza János** eddigi munkásságát.

Dr. Bihari Albertné, a Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület alapító titkára az első, 2005-ben induló konferencia-sorozat értékeit, eredményeit összegezte méltató gondolataival. Az elismerő összegzés tudományos és szakmai alaposágán túl a kiváló szakember személyes hitvallását, a kultúra iránti elkötelezettségét is megismerhette a hallgatóság.

Dr. Szabó Géza történész, a Sz-Sz-B Megyei Honismereti Egyesület örökös, tiszteletbeli elnöke rendszeres, kiemelkedő előadója konferenciáinknak. A "Trianon" című előadása átfogta, áthatotta a nap egészét. A történelmi tények igazsággá emelkedtek. Nemzetek, országok, Európa sorsát meghatározó igazsággá, napjainkig ható valósággá.

Dr. Bene János történész, címzetes múzeumigazgató, városunk örök barátja, mentora, minden eddigi konferencia előadója járásunk történetéből nyújtott sok újdonságot, érdekességet. Szakmai elemzésével e kor Kemece és a járás társadalmi, közigazgatási múltját ismerhettük meg részletesen és élményt adóan.

Prof. dr. Hajnal Béla egyetemi tanár "A Rétköz kapuja: Kemece" címmel tartott előadást. E "kapu" történelmi-geográfiai elemzésében, szemléletes prezentációjában ismerhettük meg a Rétköz és Kemece világát. A geográfiai-statisztikai adatok mellett a két világháború közötti Kemece életéből is nyújtott értékes ismereteket úgy, hogy közben kisugárzott előadásából Kemece-séhez, történelméhez, személyiségeihez kötődő tisztelete, elkötelezettsége.

Lucza János helytörténész, főszerző előadása Kemece 1920-1938 közötti társadalmi-gazdasági életét mutatta be gazdag prezentációval, képanyaggal. Az előadásában összegezte a korszakra vonatkozó eddigi publikációkat, monográfiákat, részletes levéltári forrásokat felhasználva.

A közel 75 fős közönség sorai között üdvözölhettük **Baracsi Endrét**, a **Megyei Közgyűlés alelnökét**, a **Jósa András Múzeum Baráti Körét**, a **Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Honismereti Egyesület** tagjait, a **Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület** tagjait, a **Kisvárdai Rákóczi Szövetség** képviselőit, a **Fegyveres Erők és Rendvédelmi Szervek Nyugdíjas Klubjának** képviselőit, a **Nagyhalászi Anóka Eszter Könyvtár** képviselőjét és **prof. dr. Czégé Zoltán** szülész-nőgyógyász főorvost, városunk díszpolgárát.

A szünetben és a konferencia végén a megjelentek a Nyíregyházi Jósa András Múzeum a "Műépítészeti emlékek Sz.-Sz.-B. megyében" című kiállítást tekinthették meg dr. Bene János összeállításában.

Trianon 100

Gróf Apponyi Albert a dualizmus és a Horthy-korszak Európa- színvonalú és ismertségű politikusa volt. Életútja a történeti irodalomban, a publicisztikában tételesen feldolgozott és valóban méltó a tiszteletre, az utókor megbecsülésére.

Krasznay Péter 1848/49-es honvédhadnagy, későbbi jeles főszolgabíró emlékiratai két kötetben is megjelentek. Az első 1830-1861, a második 1861-1916 közötti időszak kiemelkedő forrása, felbecsülhetetlen helytörténeti, kultúrtörténeti érték. A második kötetben 1904 és 1914 között rendszeresen, elismerő méltatással ír a korszak eseményeiről, Apponyi Albert személyéről. Itt Kemecsén is elevenen élt személyisége, munkássága, különös tekintettel politikai és miniszteri tevékenysége kapcsán. Csupán példaként: 1904. december 13-án az újra megnyílt országgyűlés eseményei között a koalícióra lépett ellenzéki pártokról ír (**Függetlenségi Párt, Nemzeti Párt, Katolikus Néppárt, Új Párt, Polgári Demokrata Párt**), köztük elismerően Apponyi Albert tevékenységéről. Külön kiemelendő, hogy városunk neves szülötte, sógora, Borbély Gáspár a '48-as honvédhadnagy volt a választókerület Független(ségi) Párt elnöke.

Száz éve mondta el Gróf Apponyi Albert trianoni védőbeszédét Párizsban

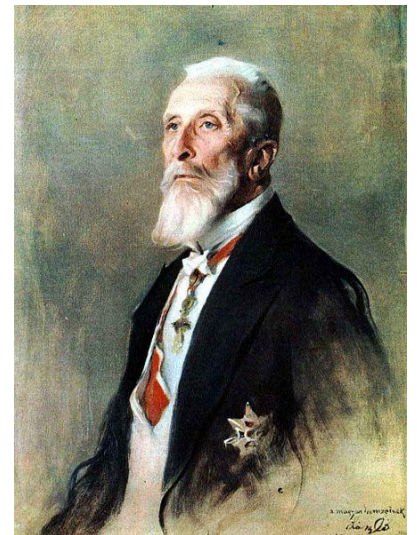
1920. január 7-én a békeküldöttség élén érkezett a francia fővárosba, majd január 16-án mondhatta el békeexpozeját. Az első világháborút lezáró trianoni diktátum feltételeit a magyarok részvétele nélkül határozták meg az 1919-20-as párizsi békekonferencián, amelyen a győztes nagyhatalmak Európa új rendjéről döntöttek. Apponyi Albert, a magyar küldöttség vezetője csak 1920. január 16-án fejthette ki a magyar álláspontot. Dokumentumok és térképek segítségével mutatta be a népességföldrajzi helyzetet, történelmi és jogi érveket is hangoztatva – teljesen hatástalanul.

A békefeltételeket 1920 májusában adták át a magyar delegációnak, amely azokat elolvasva lemondott. A diktátumot ezután Benárd Ágost népjóléti- és munkaügyi miniszter, valamint Drasche-Lázár Alfréd rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter 1920. június 4-én, délután látta el kézjegyével a versailles-i Nagy Trianon-kastélyban. A tiltakozás gesztusaként Benárd ezt állva tette meg. Magyarországon megkondultak a harangok, megszólaltak a gyárak szirénái, az iskolákban, a hivatalokban gyászszünetet rendeltek el, a zászlókat félárbócra eresztették, tíz percre leállt a közlekedés, bezártak az üzletek.

Részlet Apponyi Albert Georges Clemenceau francia, David Lloyd George brit és Francesco Saverio Nitti olasz miniszterelnök valamint az Amerika Egyesült Államok és a Japán Császárság párizsi nagyköveteinek jelenlétében elmondott beszédéből („Apponyi Albert védőbeszéde” - magyaridok.hu):

„ ...Ha Magyarország abba a helyzetbe állíttatnék, hogy választania kellene ennek a békének elfogadása vagy visszautasítása között, úgy tulajdonképpen arra a kérdésre adna választ: helyes-e öngyilkosnak lenni, nehogy megöljék... „

A szerződés kimondta, hogy az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlott, ennek következményeként Magyarország (Horvátország nélküli) területét 283 ezer km²-ről 93 ezerre, lakosságát 18.2 millióról 7.6 millióra csökkentették. A Felvidék, a Kisalföld északi fele és a Kárpátalja Csehszlovákiához, Erdély, az Alföld keleti pereme és Kelet-Bánát Romániához, Horvátország, Bácska, Nyugat-Bánát, Zala vármegye nyugati pereme, a Muraköz és a baranyai háromszög a Szerb-Horvát-Szlovén Királysághoz, Nyugat-Magyarország egy sávja Ausztriához került, Lengyelország pedig északon Szepes és Árva vármegyéből kapott területeket.

Gróf Apponyi Albert díszpolgárrá választása Kemecsén

Kemece Község Közgyűlési jegyzőkönyve (1916-1924)

27.kgy. – 1921. 742-921. 218-219-220. o.

- olvastatott községi főjegyző azon bejelentése, hogy Apponyi Albert gróf 75.-ik születésnapja alkalmából és 50 éves közérdekű munkássága elismeréséül az e célra alakult bizottság országos Apponyi ünnepet rendez. Ezzel kapcsolatban indítványozza, hogy közgyűlés Apponyi Albert grófot az Ő nagy és nemes közéletű munkájának megfelelő elismerésben részesítse, mely vele szemben másként, szebb külső formában meg nem nyilvánítható, minthogy Őt Kemece község mindig hazafiasan érző, s a közelmúlt jelenlegi nehéz időkben és szeretett Hazánk jobb sorsa és ennek első feltételeként annak egységéért aggodó képviselő-testülete hazánk e nagy és dicső fiát a község díszpolgárává választja.

Határozat

Községi főjegyző előterjesztett bejelentése s indítványát örömmel veszi tudomásul s méltó és hála elismeréséül annak, hogy Apponyi Albert gróf a magyar nemzet életében oly szerepet visz mely a porba döntött Magyarország újra építéséért folyó nagy munkában és küzdelemben. Személyét glóriával övezetten emeli ki egyhangú lelkesedésével és felkiáltásával.

Gróf Apponyi Albert úr Ő – Nagy méltóságát Kemece község díszpolgárává választja.

Ily formában kimondta Kemece község képviselő testülete az általa nyújtható legnagyobb elismerést nyilvánítani nemzete azon nagy fiának, ki a béke szent gondolatának s a magyar erények és szellemi nagyság legméltóbb képviselője s ki e nagy nemzeti munkásságának végcéljául az országból elszakított magyar testvérek védelmét, a magyarság egyesítéséért az ország területi egységének helyreállításáért s minden vonalon a nemzeti szellem és nemzeti érzés diadalra jutását tűzte ki.

Hakkal Alajos jegyző, Terhes József elnök, Hagymásy Antal, Deim György hitelesítők

Bemutattatott Gróf Apponyi Albert Úrnak Kemece község közösségéhez – a község díszpolgárává történt választásáért – intézett köszönő leirata

53. kgy. 921./742 – 921. 241. o

Határozat

A bemutatott köszönő iratot a közgyűlés örömmel veszi tudomásul

Különböző magyarországi egyetemek, tudósok, illetve politikai csoportok 1911-1932 között ötször jelölték Nobel-díjra, de jelölésük eredménytelen maradt. Akadtak azonban bírálói is, főleg külföldön, de Magyarországon is. A kortársak a „**Legnagyobb élő magyar**” névvel illették. 75. születésnapja és közéleti szerepvállalása megkezdésének 50. évfordulója alkalmából díszpolgárává választotta számos magyarországi város és több kisebb település, többek között Békéscsaba, Budapest, Csorvás, Debrecen, Kaposvár, Kiskunhalas, Makó, Miskolc, Orosháza, Pilisvörösvár, Solymár, Szeged, Szentés, Szombathely, Tápiógyörgye és Vác előjárósága. Közöttük ezért is fontos és emlékezetre méltó Kemece döntése.

Forrás: Krasznay Péter naplójegyzetei (1861-1916)

Sz.-Sz.-B. Megyei Levéltár, Kemece Község Közgyűlésének jegyzőkönyvei 218-219-220-241. oldalak (1916-1924)

Esküvői képkiallítás – 2010

Tamás Ilona és Váci Sándor (1960. január 30.)

Impresszum

Felelős szerkesztő: Lucza János Kiadja: Kemece Város Önkormányzata
Technikai szerkesztők: Hajdu Gabriella, Mátyás Tamás Online változat: www.site.kemece.hu